

Høgrabylgjan

UM somu tíð sum flestu av okkum fegnast um, at kommunisman eyst-anfyri hevur fingið mænustingin, er ein eins vandamikil hótan við at taka seg upp í okkara parti av heim-inum, nevniliga hin rasistiska høgrabylgjan. Hesa finna vit bæði í Europa og í USA.

VIT vóru øll sera fegin, tá kommuni-man fall og summi av okkum vóru skjót at vísa á, at hetta var tekin um, at vesturlenska samfelags-skipanin er tann besta og einasta rætta. Ja, tað nærmasta vit rækka idealsamfelagnum.

VIT eiga tó at vera varin og ikki gera ov skjótar niðurstøður, men heldur hyggja kring okkum sjálvi og varnast teir vandar, her lúra. Tí vissuliga lúra nógvir vandar í vest-urlesku demokratium. Eru okkara samfeløg nú tað nærmasta, vit koma idealsamfelagnum! Nóg vilja helst siga, at tað er sum við demokratium, at hóast tað ikki er fullfíggið, so er hetta tað besta, vit hava. Slík niðurstøða eigur ikki at tak sumna demikraft og sjálvkritikk frá okkum. Tí okkara vesturlensku

samfelagsskipanir eru á ongan hátt fullkomnar, og enn restar nóg í at rækka tí sokallaða idealsamfelag-num.

EIN hótan móti demokratium eru tær viðgongdu rørsur, sum finnast og eru við at taka seg upp nú av ál-ara. Vit minnst, hvussu táverandi Týskland legði lunnar undir nasist-iska einaræðisstýrinum. Hetta varð tíanbetur niðurbart. Demokratisku kreftirnar vóru tær sterkastu, tá av-tornaði. Í dag eru við at spretta fram rasistiskar og nýnasistiska rørsur bæði í Europa og í USA. Hóast nýggjar og enn ikki serliga stórar, so eru tær eitt varskó til okk-um øll.

VIT síggja, hvussu henda ekstrema høgrabylgjan er við at taka seg upp í eitt nú Týsklandi. Men hon sprett-ur ikki úr ongum, men heldur úr tøvandi evnunum hjá teimum stýr-andi at skapa rættvís og sosialt góð og trygg samfeløg. Í USA er henda høgrabylgja við at vinna fram. Í statinum Louisiana stóð henda við-gongda høgrabylgja sína fyrstu veruligu roynd, tá republikanska valevnið, David Duke, sum er fyrr-verandi Ku Klux Klan-leiðari og nasistur, skuldi royna seg. Men her

virkaði demokratið tibat. Allar góðar kreftir í statinum tóku seg saman við tí eina endamáli, at steðga Duke, sum eisini tapti guvernør-valið. Men hóast hesi góðu tíðindi, so eiga vit ikki at lata umrøddu høgrabylgju fara í gloymskunnar hav. Tí ein ósigur, sum hesin, fær ikki bilbukt við hesi fanatisku og rasistisku fólk. Duke hevur longu boðað frá, at hann fer at halda fram við royndum sínum at gerast týðandi politikari.

NÚ kann ein spyrja, hvør skapar gróðarbotn fyrri slíkari høgrabylgju. Tað er sjálvandi ein torgreiddur spurningur at svara, men einki er at ivast í, at júst politikurin hjá Ron-al-d Reagan og nú lutvíst eisini Bush hevur skapt gróðarbotn fyrri tí við-gongdu høgrabylgjunum. Við at lækka skattirnar hjá teimum múgvandi hvítu og við at syndra tað sosiala trygdarnetið, sum finst fyrri tey fá-tæku, sjúku og ikki minst tey svørtu, so er eydnast at gera kluft-ina millum eitt nú hvít og svørt stórri og stórri. Og avleiðingarnar av hesum eru so m.a., at stríðið mill-um hvít og svørt, millum rík og fá-tæk og millum útbúgvnið og fólk utt-an útbúgving og lærdóm gerst meira og meira sjónligt. Og tað er slíkan ójavnad, sum eitt nú tey við-

gongdu høgrasinnaðu gera sær dælt av.

TAÐ er ikki rætt at gera sammet-ingar millum tað, sum hendir í Týsk-landi og USA og so víðurskifti her heima. Men vit uppliva sama ten-dens, ella hava í hvussu er gjørt tað í nøkur ár. Eins og tann ultrahøgra-vendi Duke við eini Ku Klux Klan og eini nasistiskari fortíð roynir at koma sær fram við at sáða hatir og ótta millum fólk, so hevur okkara besta svar uppá høgrækstremism-una, Óli Breckmann, gjørt júst tað sama. Hesin politikarin, sum Føroya fólk hevur valt niður á fólkating, hevur alla sína tíð brúkt hetta sama amboð í sínum stríði at vinna vald. Javnaðar- og tjóðveldisfólk, tað veri seg politikarar, listafólk, al-ment lønt osfr., hava í mong ár ver-ið skird stalinistar, kommunistar o.l. Hesin politikarin ger ikki so nóg um seg í løtuni. Hann er tving-aður í eina samgongu saman við javnaðarflokkinum og er tí noyddur til at »koyra við lágu blussis í løt-uni. Men fyrri tað er eingin orsök til at gloyma tað hesin hevur umboð-að og framvegis umboðar. Vit eiga alla tíðina at vera á varðhaldi, so-leiðis at høgrabylgjan ikki fær bara so mikið sum fótin fyrri seg í hesum landi.

Lisbeth og bingo

Tingkvinnu sambands-floksins, Lisbeth Petersen, sum eisini er nevndar-limur í Dimmalætting, hevur fingið ilt av oddagreinini í Sosialinum seinasta friggjadag. Í hesi oddagrein okkara fýlast vit á stóðutakan hennara til uppskot landsstýrisins at loyva føroyskum bløð-um at hava bingo ol. Nið-urstaða hennara er, at bløðini við at hava bingo, geva frítíðarfølgum ó-neyðuga kapping. Hesum vísu vit aftur og mettu stóðu hennara at vera dæmi um smásinni og øv-und. Og nú svarar Lisbeth so aftur í sínum blað, Dimmalætting. Hon sigur við blaðið, at hon als ikki hevur nevnt Sosialin í hesum máli og spyr um landsstýrið bara lóggevur fyrri Sosialin.

Hon sigur m.a.: »Hann er sekur, ið at sær tekur, er gamalt at siga um onkran, sum tekur sær tykni av orð-um, ið als ikki hava verið ætlað viðkomandi. Hvørki umboð tjóðveldi-sfloksins ella umboð sambandsfloksins í ræi-arnevndini nevndu ávíst blað, men partapolitisk bløð í síni heild, tá tey í rættarnevndini mæltu frá at loyva eyðnu-spølum av ymsum slag.

sum kundu geva frítíð-arvirksemi óneyðuga kapping.»

Lisbeth Petersen sigur seg ikki hava lagt eftir Sosialinum. Men so lætt sleppur tí ikki Lisbeth. Tí stóða tín í umrødda máli er ikki so saklig, sum tú letst. Tað kann kanska vera hesum máli óvið-komandi heldur tú, men eigur tó at verða viðmerkt her, at umframt at hava ikki so litið at skula hava sagt á Dimmalætting, sum er høvuðskonkurentur Sosialsins, so situr tú í nevnd blaðsins, so ein kann loyva sær at spyrja, um tú ikki er inhabil í umrødda máli, nú tú letst sum um tín stóða einki hevur við Sosialin at gera. Tú veit væl, og tað ger Signar eisini, at Sosialurin er einasta føroyska blað, sum í samfull 14 ár regluliga hevur skipað fyrri bingospæli tær reisir um árið. Hetta hevur ikki órógvad bingovirksemi í frítíðarfølgunum, soleiðis sum tí leggur upp til. Tað hevur tvørturímóti verið eitt gott íkast og hevur havt týðning fyrri tey mongu, sum av eini ella aðrari orsök ikki hava kunnað farið frá húsum til bingo. Herfyrri kom so ein lógarbroyting, sum gjørdi, at eitt nú Sosialurin mátti gevast við sínum bingospæli. Hetta loyvi

hevur ikki fevnt um eitt nú donsk bløð, sum føroyingar keypa. Tað hildu vit vera órimuligt, og hava vit tí aftur og aftur gjørt myndugleikar-nar varugar við henda órætt, sum gjørdur var móti føroyskum bløðum. Og tá Lisbeth roynir at spæla sjónleik og lást sum um hennara stóða einki hevur við Sosialin at gera, so er hon dekanus ov stuttmint, tí tað er bara Sosialurin hevur havt bingo og tí hevur verið raktur av lógar-broytingini. Lisbeth hevur ongantíð hesi 14 ár, með-an vit hava havt bingo, talað at hesum við einum tí einasta orði. Og hví skuldi hon tað. Hon hevur ikki særð nakað skeivt í tí. Men nú móguleiki er fyrri at seta kílir í royndirnar hjá øðrum bløðum, og ikki minst Sosialinum, at bjóða lesarum eitt nú bingo, so er hon skjótt til tess. Men nú eitur tað so flott, at adressa hennara er ikki júst Sosialurin. Jú Lisbeth, einasta orsök tín til at vera ímóti uppskoti landsstýrisins er tann, at hetta uppskot kann koma eitt nú Sosialinum og mongu lesarum tess væl við.

Og so nemur tingkvinn-an eisini við spurningin ókeypis lýsingar. Hon

sigur, at Sosialurin fyrri almennan pening undir-bjóðar øðrum. Sosialurin hevur ikki fyrri neyðini at taka seg betalan, tí hann klárar seg við politiska stundninginum sigur hon. Tí hetta er at siga, at vit undirbjóða ikki øðrum. Ókeypis smálýsingar fyrri privatfólk av tí slag, sum blaðið er byrjað uppá, er ein sjálvsøgd tænaða í hesum annars ringu tíð-unum. Tað er vert at merkja sær, at umrøddu lýsingar ikki eru vinnu-ligar. Men her er talan um eina upplagda tænaðu fyrri lesararnar.

Stóðutakanin hjá sam-bandskvinnuni ber bráð av, at hon ikki unnir øð-um bløðum, og serliga Sosialinum, at kunna troyta nýggjar leiðir, sum kunnu hótta »monopol» Dimmalættingar. Hon sá helst, at tað bara fast eitt hlað í landinum. Vit vilja fegnir endurtaka tað her. Einasta orsök til, at Lis-beth Petersen ikki unnir eitt nú Sosialinum at bjóða lesarum sínum bingospel ol. er tann, at hon metir hetta at vera óhepna kapping fyrri hennara eigna blað, Dimmalætting.

Dagblaðið og AIDS

Í Dagblaðnum í gjár stóð ein heldur láginn grein prentað um AIDS-fundin á Glyvr-um í farnu viku. Lægin, tí tann, ið skrivað hevur greinina, als ikki sjálvur var á hesum góða fundi, ið hevur verið umrøddur í Sosialinum ikki færr enn tær reisir) og tí at greinin einki serligt hald hevur í veruleik-anum.

Tá ein so aftrat tí sær holdningin, greinin ger seg til talsrør fyrri, undrar tað kortini ikki, tí hetta er Dagblaðnum so líkt. Fyrirestrarhaldarin verður lagdur undir ikki at hava borið áhoyranum nakað nýtt í fyrirestrinum, og haraftrat verður nakað av tí mest týðandi, ið kom fram á hesum góða fundi, gjørt til einkis.

»Fatanin var, at fólk bara skuldu halda munn, um tey vísu um ein HIV-positivan, sum var í ferð við at smitta ein ikki-positivan,» skrivur Dagblaðið.

Hetta var bara als ikki samlaða fatanin av tí, ið kom fram á fundinum í veruleikanum. Tann fatanin var ein innilig áheitan og ávar-ing á fólk um at ansa sær sjálvum, so bar til at forða hesi ræðuligu sjúku at breiða seg. Skulu vit, sum frísk og ferðug eru, og sum kunnu gleðast um at vera sloppin undan AIDS kanska skíggjað tey AIDS-sjúku, so er ikki ilt at ímynda sær, hvar næstakærleikin og vanliga menniskjans-liga umsorganin í tí heila er.

Nei, góða Dagblað! Royn heldur eins og vit onnur og frem eina positivu upplýsing um AIDS, sum fær tey frísku at verja seg og tey sjúku at kenna samhuga og hjálpr frá teimum frísku. At gera sítt ítarsta fyrri at út-stoyta tey, ið eru rakt av hesi hervilligu sjúku er júst tað óvugta!

